

FALLES, MARXA I 'ROCK & ROLL'

'Souvenirs' fallers

València, durant les seues festes, pot arribar a ser una ciutat sorprenent i suggestiva, o terriblement angoixosa. Tot depèn dels nostres ànims i estat. Nosaltres hem optat per la primera possibilitat, oferint la nostra guia per a aquests dies.

Carles Gàmez

Diu un eslògan institucional que «la Generalitat som tots», doncs bé, a València i en Falles, som molt més que tots. Segurament per això una part dels habitants de la ciutat aprofiten les dates per a escapar de la *marabunta*. Tot i això, els nivells de saturació demogràfica en aquests dies arriben a proporcions indostàniques.

Vostè, visitant ocasional o pelegrí incondicional, pot comprovar-ho assistint a alguna de les mascletades que es disparen cada dia puntualment a les dues del migdia des de l'ex-plaça del País Valencià, avui de l'Ajuntament. Abans que els seus oïts es delecten amb

la *suite* coetera, prove de fer-se l'aperitiu en alguna de les cafeteries de l'entorn. Per a esperits *pop* i barroquitzants, sens dubte **Barrachina**, la Capilla Sixtina dels establiments comercials de València —*Mariscal dixit*—; els amants dels anys cinquanta poden fer una volta per la cafeteria **Lauria**, punt de transaccions de tot tipus. Just enfront, **Casa Balanzá**, que després d'una remodelació decorativa, ha perdut el seu sabor *camp* en benefici de l'estètica escurabutxaques.

Un altre punt de trobada, sense eixir de la plaça de l'Ajuntament, és la cafeteria del **Rialto**, en l'antic edifici del cinema del mateix nom, una de les joies de l'arquitectura art-déco de la ciutat. Ara, si el que busca és una terrassa

Falleres, flors i músiques, menú principal.

amb vistes, pot triar entre l'**Ateneu** o la línia **Trocadero-San Patricio**.

Per obrir gana, **Can Bermell**, al carrer de sant Tomeu (Barri del Carme), ha esdevingut ja un clàssic de la cuina de la ciutat de València; també sense eixir de l'històric barri, **Tapineria**, al carrer del mateix nom, prop de la pla-

vitalista Yolanda Iturraspe posant-hi ordre. A l'altra banda del riu, no lluny de la casa natalícia de la immortal Concha Piquer, la **Marisqueria Civera** es converteix en cita obligada per als amants del marisc i el peix i que vulguen gastar-se de quatre mil pessetes en amunt... Ara, la llista no s'acaba aquí, llocs com **Los Madriles** —cuina casolana—, **Eladio** —cuina internacional i gallega—, **El Romeral**, pizzeries com **Pietro** o delícies xineses a **Mey-Mey** ofereixen una carta de possibilitats extensa i suggestiva.

Si el bon temps acompanya, sempre hi ha la possibilitat d'acostar-se al port

Els ninots, els focs artificials i la nit de la crema són els principals ingredients de la festa fallera.

ça de Saragossa, concentra un públic jove a uns preus raonables o **La tapita del Cairo** a la plaça del Negrito, al bell mig d'una de les zones més animades de la nocturnitat valenciana.

Fora ja del nucli antic, restaurants com **La Petxina**, prop del lloat Institut Valencià d'Art Modern, aplega un públic discret i elegant, així sí, prèvia reserva telefònica, amb la simpàtica i

i agafar una de les golondrines que volten pel moll o fer-se un excel·lent arròs a banda al restaurant **La Rosa**, a la platja de les Arenes, o tastar les anxoves de **Casa Guillermo**, al carrer de Josep Benlliure del popular barri del Cabanyal.

Però tornem al programa de Falles. Si haguérem de recomanar una hora per a visitar, sobretot, les falles de la secció especial, per evitar les hores punta, matinar pot ser una bona solució.

Amb l'ajuda d'una bona tassa de xocolata i bunyols, podem iniciar l'itinerari. Enguany, la falla de l'Ajuntament ha tornat a la seua estètica tradicional, després d'alguns anys d'*avantguarda fallera*. Tres grans caps de reis Mags, obra de Miguel Santaaulalia simbolitzen les esperances de cara al 92. També l'emblemàtic any és motiu central en la falla del Pilar, titulada *La gran campanada*. La pobra València ha de lluitar contra l'olímpica Barcelona, la Sevilla descobridora i el Madrid cultural. *La vida en un cendrer* és el tema de la falla Bailén-Xàtiva, amb un Ro-

Els carrers, una festa permanent durant les Falles.

Els castells de focs artificials són part fonamental

bin Hood sulfatant sobre els boscos perversos.

La falla Na Jordana ha estat, sens dubte, un dels intents més reeixits de construir una falla, sense caure en tòpics ni en llenguatges reaccionaris. *Mediterrànies* és l'eslògan de la falla d'enguany, i tot fa pensar que Lluís Racionero i el seu assaig *La Mediterrània i els bàrbars del nord* n'ha estat l'inspirador principal.

Per als fruïdors dels combinats lúdico-culturals, la visita a l'IVAM i la contemplació de les col·leccions Juli Gonzalez, els informalistes o la retrospectiva de l'Equip Crònica, més d'un punt d'inflexió estètica, es fa inevitable; mentre, els melòmans exquisits poden gaudir del cicle Rostropovich i la passió musical al Palau de la Música, amb l'actuació del mític violoncelista el dia 17 de març i l'orquestra de cambra de Noruega. Prop de l'auditori, passeig de l'Albereda, a les dotze de cada nit: castell de focs artificials a càrrec dels Brunchú, Cavaller i companyia. Els seguidors de l'arquitectura postcontemporània poden contemplar, tot just davant del Palau de la Música, l'únic tram del famós projecte Jardí del Túria, construït per Ricard Bofill, avui quasi enterrat —el projecte— pels mandataris del consistori municipal.

Una de les novetats de les Falles d'enguany ha estat el retorn dels enyorats *paradors* dels anys seixanta. Els *paradors fallers* equivalen als envelats de les festes majors catalanes, o més ben dit, són el mateix, perquè són les mateixes empreses les que els munten. L'infatigable Jesús Barrachina s'ha encarregat de ressuscitar el de *So Nelo*, amb l'ajuda del representant artístic Vernetta, cunyat de la cantant Salomé. Precisament fou Salomé una de tantes

cantants que animaren els *paradors* en la seua edat daurada, amb artistes de la categoria de Marlene Dietrich, Milva, Renatto Carosone, Silvie Vartan, Abbe Lane... Una llista avui impensable i irrepètible. De totes maneres, en aquestes Falles 89, a més de l'Orquestra Meravella amenitzant les vetllades, les veus de Nicola di Bari i Paloma San Basilio, i per descomptat, les sevillanes de rigor —o de dol.

Per contra, si el que vostè busca són emocions menys edulcorades, més autèntiques, a *Covarrubias* pot gaudir

amb la presència generosa —més de 120 quilos de pes— de la Xampany, columna dorsal del transformisme valencià, amb l'espectacle musical *Esto està que arde*, mentre que la vitriòlica Margot, una altra institució del music-hall local, posa el seu inequívoc accent de l'Horta a *La Bohème*. I les plomes

guerreres de Ploma 2, al Teatre-cinema *Flumen*, a l'avinguda de Gregorio Gea. La companyia de Tania Doris i el seu inseparable Luis Cuenca desfilaran per l'escenari del *Teatre Olimpia* durant els dies de Falles. I més revista, de la mà de Vicki Lussion i Codeso al *Teatre Princesa*.

I continuant pels escenaris de la frivolitat, al Music-Hall del *Rialto*, Joan Monleon, posarà per primera vegada els seus acudits i les seues cançons a un espai del Centre Dramàtic. La cosa destil·la morb, sobretot, perquè l'actor valencià ha estat un dels opositors més acèrrims al CDGV. Prèviament al monleoníssim, també al mateix local, hi haurà un concert-espectacle de l'imprevisible músic castellonenc Carles Santos.

Sense eixir de l'edifici, al teatre *Rialto*, continua l'obra del dramaturg valencià, Sanchis Sinisterra, *Los figurantes*, amb direcció de Carme Portaceli, mentre el *València-Cinema* presenta l'obra musical *Cumpleaños feliz*, ball, comèdia i crim amb la companyia Vaganovos i direcció de Vicent Genovés.

De la mateixa manera que altres anys, la SER organitza vetllades musicals amb les estrelles *pop* del moment. En aquesta ocasió hi haurà solament un gran concert, que suposarem multitudinari, al passeig de l'Albereda, el dia 18, amb Black i Los Ronaldos. Els esperits dansaires, però, tenen assegurat el ball aquests dies a qualsevol hora del dia. Convé recordar que València ha estat pionera en els locals de marxa sense-fi amb *discos* com *Spook-factory*, referència obligatòria en tot allò que ha significat la moguda valenciana. En la mateixa carretera del Saler, a l'altura de les Palmeretes, *Barraca*, un altre nom histò-

RAFA GIL

RAFA GIL

les Falles.

La crema posa el punt final a les festes.

ric en l'animació noctàmbula, una discoteca per on ja han desfilat unes quantes generacions de valencians. Sense eixir dels voltants de la ciutat, a la localitat d'Aldaia, el polifacètic Bartual (*Si yo fuera presidente*) anima les lúdiques sessions de la discoteca

Kaos, que ara compleix el seu primer any de funcionament. I més discoteques fora ciutat: **Chocolate, Isla, Espiral, Puzzle...** A la ciutat de València la marxa per barris. Juvenil i *pija* a la plaça de Canovas o a l'entorn de la discoteca

Woody. Discoteques com **Jardines del Real** o **Distrito 10** concentren, sobretot de vesprada, la plana major de les *lolites* i *monyicots* de la ciutat. Més adult i eclèctic és el públic que es reuneix a la plaça del Xúquer, vora la zona universitària.

RAFA GIL

Els ninots llancen els seus gestos equívocs a turistes i visitants.

El Barri del Carme, malgrat tot, continua sent cita obligada per a la primera copa nocturna. El carrer de Cavallers, amb **Cavallers de Neu, Cavallers, Cafè Lisboa** i **San Jaime** o la plaça del **Negrito**, amb el cafè del mateix nom, **La Marxa** al carrer de les Cuines, esdevenen punts neuràlgics per a un públic barrejat i lleugerament *engagé*. Desaparegut **Balkiss, Ales**, a l'antic night-club **Mocambo**, és el lloc de moda per als encontres gais i de marxa; per la seua banda, **Emperador**, al carrer del mateix nom, perviu immutable a modes i gustos. Fidelitat gai.

Un dels aspectes més vistosos de les Falles són les il·luminacions urbanes. Els carrers de Cuba, Cadis o Puerto Rico s'adornen amb milers de peretes, amb un sabor ranci a festa major. Altres carrers esdevenen monuments per a major glòria del *kitsch* local. Això sí, tot ben perfumat, dia i nit, per paelles espontànies sorgides com bolets en qualsevol racó de la ciutat.

Per a fruitir de la crema, es recomana acostar-se a alguna de les petites falles de barris populars com Russafa o el Carme. Ara, si vostè el que vol és la multitud, vaja directament a la plaça de l'Ajuntament, i compartesca amb milers de persones la Nit de Foc. **Co vadonga Balaguer**, fallera major despedirà la nit amb les seues televisives llàgrimes, i a la cantonada, estarà a punt d'entrar la primavera, un 20 de març que un dia va cantar Joan Manuel Serrat. □